

13.03.2020

POL-2020-15382

Eduskunnan talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan talousvaliokunnan pyyntö 11.3.2020

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto: HE 8/2020 vp; hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergialain, turvallisuusselvityslain 21 §:n ja kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ydinenergialain, turvallisuusselvityslain 21 §:n ja kaivoslain muuttamisesta (HE 8/2020 vp).

Yleistä

Käsittelyssä olevassa lakiesityksessä on keskeistä ottaa huomioon lopullisen lakitekstin selkeys ja se, että lakiteksti jättäisi mahdollisimman vähän tilaa erilaisille tulkintoille. Kaikilla keskeisillä toimijoilla, mukaan lukien toimintaan, toiminnan valvontaan ja ohjaukseen osallistuvat eri viranomaiset, on oltava selvillä se, minkä lainsäädännön perusteella ja kuinka nyt puheena olevilla alueilla, paikoilla tai yksittäisillä tehtävillä toimitaan. Erityisen selkeysvaatimus koskee ydinenergialain ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015; myöhemmin LYTP) välistä rajanvetoa.

Esimerkki selkeysvaatimuksesta ja sen vaikutuksesta; katsotaanko jonkun ydinvoimalan alueella toimintaa harjoittavan yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan toiminnan harjoittamisen kuuluvan ydinenergialain vai LYTP:n valvonnan piiriin eli onko kyse niin sanotusti "turvahenkilötoiminnasta" vai vartioimisliiketoiminnasta.

Tällä on vaikutusta muun muassa siihen, määritelläänkö ydinvoimalan alueella toimintaa harjoittavan turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan "toimipiste" LYTP:n mukaiseksi toimipaikaksi. Jos tähän LYTP:n mukaiseen toimipaikkamääritelmään päädytään, niin se puolestaan johtaa siihen, että tällainen paikka merkitään elinkeinoluvan haltijan lupapäätökselle sekä lupa-
viranomaisen asiankäsitelyjärjestelmään toimipaikaksi ja tätä kautta kyseinen paikka tulee myös alueella toimivaltaisen poliisilaitoksen toimipaikkatarkastusten piiriin.

Lisäksi kuten esityksestä käy ilmi, niin useissa kohdissa on viitattu LYTP:iin. Viittaukset LYTP:iin on todennäköisesti tehty kopioinnin välttämiseksi, mutta tällöin tulee huomioida, että jos LYTP muuttuu joiltakin osin, niin on ilmeistä, että se johtaa muutosvaatimuksiin myös käsittelyssä olevan ydinenergialain osalta.

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto

Lakiesityksessä on otettu pääosin hyvin huomioon mm. turvallisuusnäkökohdat. Kommentointi kohdistetaan seuraaviin yksittäisiin kohtiin:

7 i § Henkilöstö

”Luvanhaltijan ja luvanhakijan on varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityslaissa (726/2014) tarkoitetulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella, jos henkilöstä voidaan mainitun lain 19 §:n 1 momentin 4 kohdan tai 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tehdä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvityksen tulee olla tehty ennen kuin henkilölle annetaan itsenäinen kulkuoikeus turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetulle alueelle tai pääsy kohdassa tarkoitettuun tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen, tai ennen henkilön osallistumista ydinaineen kuljetukseen. Luvanhaltijan on myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastaavasti tehty turvallisuusselvitys.”

Kommentti:

7 i §:n tarkoituksena on henkilön nuhteettomuuden ja luotettavuuden varmistaminen. Tässä yhteydessä korostetaan sitä, että henkilöturvallisuusselvitys voisi realisoitua myös muiden kuin esitetyissä pykälissä todettujen kohtien perusteella. Esimerkiksi turvallisuusselvityslain 19 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys voitaisiin kohdistaa henkilöön, joka tietojärjestelmän pääkäyttäjänä tai muut toimivaltuutensa huomioon ottaen voi vahingoittaa viranomaisten toiminnan tai yhteiskunnan perustoimintojen kannalta keskeisten tietojärjestelmien toimivuutta tai niiden tietoturvallisuutta.

Pykälässä viitataan turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohtaan. Harkita voitaisiin sitä, että tulisiko luvanhaltijan henkilöstön ja luvanhaltijan käyttämien alihankkijoiden turvallisuusselvitysten laajuutta arvioida uudelleen. Selvityksen laajuus sidotaan pykälässä tiukasti suppeaan turvallisuusselvitykseen, kun tosiasiallisen tarpeen tulisi vaihdella sen suhteen minkä tasoiseen tietoon henkilöllä on tehtävissään pääsy taikka miten suurta vahinkoa henkilö tehtävissään voisi aiheuttaa ydinenergian käytön suojaamiselle ja kokonaisturvallisuuden varmistamiselle.

7 m § Turvahenkilöt

5.mom.

Turvahenkilö tulee asunsa perusteella tunnistaa turvahenkilöksi. Asun ja siinä käytettävien merkkien on selvästi erotuttava poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä. Säteilyturvakeskus voi kieltää asun, merkin tai tekstin käytämisen, jollei se ole tämän lain mukainen.

Kommentti:

Onko asiassa pohdittu myös erottuvuus vartijan asuun / merkintöihin nähden? Tulisiko vartijan asusta / merkeistä olla maininta em. luettelossa?

Asiassa on otettava huomioon turvahenkilöinä tai vartijoina työskentelevien henkilöiden sekä heidän toimintansa kohteena olevien henkilöiden oikeus-turva. Kohdehenkilöiden tulee olla tietoisia siitä, kenen kanssa ovat tekemisissä. Turvahenkilön ja vartijan asuissa / merkinnöissä ei saa olla tähän liittyen sekaantumisvaaraa.

(LYTP 22 §. Vartijan asun käyttäminen

Vartijan on vartioimistehtävissä oltava pukeutunut vartijan asuun. Saman turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevien, samanlaisia tehtäviä suorittavien vartijoiden on oltava pukeutuneita yhdenmukaisesti.

Jos tehtävä sitä edellyttää, vartija saa käyttää myymälätarkkailussa ja muissa vastaavissa rikosten paljastamiseen liittyvissä tehtävissä sekä henkivartijatehtävissä ja arvokuljetustehtävissä muuta kuin vartijan asua.

Vartijan asua saa käyttää vain vartija vartioimistehtävissä. Vastaa-van hoitajan päätöksellä voi turvallisuusalan elinkeinoluvan palve-luksessa oleva vartijaksi hyväksytty kuitenkin käyttää vartijan asua myös muulloin turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijaa edustettaes-sa ja muu henkilö teatteri- tai muissa vastaavissa esityksissä. Var-tijan asusta tulee huolehtia siten, etteivät siihen kuuluvat asusteet joudu asiattomien haltuun.

23 §. Vartijan asu

Vartijan asun tulee olla siisti ja asianmukainen. Vartija tulee tunnis-taa asustaan vartijaksi. Vartijan asusta on käytävä ilmi, minkä tur-vallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa vartija on.

Vartijan asun sekä asussa käytettävien merkkien ja tekstien on erotuttava selvästi poliisin, rajavartiolaitoksen, Tullin, Rikosseu-raamuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapu-vuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista mer-keistä ja teksteistä.

Poliisihallitus voi kieltää asun, merkin tai tekstin käyttämisen, jollei se ole tämän lain tai tämän lain nojalla annetun sisäministeriön asetuksen mukainen.)

7 n § Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimi-valtuudet

3.mom.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus:

1) pitää koiraa mukana vastaavasti, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukana sekä, jos turvahenkilöllä on tarvittava kelpoisuus, käyttää voimankäyttöön koiraa, joka on hänen ohjauksessaan hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat koulutusvaatimukset;

Kommentti:

Poliisiammattikorkeakoulu ei ole asettanut koulutusvaatimuksia yksityisen turvallisuusalan koirille voimankäyttöön, ainoastaan tottelevaisuustarkastus toteutetaan. Myöskään koiran ohjaajille ei ole koulutusvaatimusta.

7 o § Turvaohjesääntö

Turvaohjesäännössä ehdotetaan momentin 3 kohdan mukaan selvitettäväksi turvahenkilöiden tehtävät ja vastuut turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta. Lakiesitys ei ota ainakaan selkeästi kantaa siihen, minkälainen koulutus vaaditaan turvahenkilöiden kouluttajilta.

Turvahenkilöiden voimankäyttö- ja asekouluttajilta olisi tarkoituksenmukaista vaatia samoja kelpoisuusvaatimuksia kuin mitä vaaditaan LYTP:n mukaisilta vartijoiden kouluttajilta. Kouluttajaksi hyväksynnän tekisi Poliisihallitus ja kouluttajakoulutuksen antamisesta vastaisi Poliisiammattikorkeakoulu, millä varmistettaisiin kouluttajien yhdenmukaiset periaatteet ja laatu vartijakoulutuksen kanssa.

Edellä mainitun osalta on huomattava, että tämän hetkinen LYTP:n mukaisen voimankäyttö- ja asekouluttajien koulutus ei kata lakiesityksen 7 u §:n 2.momentissa mainittuja ” *muita ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä*” eli kouluttajille koulutetaan vain ko. pykälän 1.momentissa mainitut ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase (asekouluttaja) ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka, teleskooppipatukka (voimankäyttökouluttaja). Kouluttajakoulutus saattaisi näin ollen edellyttää jonkinlaisia muutoksia tai tarkennuksia, koska on muistettava, että esimerkiksi LYTP:n mukaiset Poliisihallituksen hyväksymät kouluttajat saavat kouluttaa koulutettaville vain niitä välineitä, joihin he itse ovat saaneet koulutuksen.